

MAANDBLAD VAN „OUD-UTRECHT”

VEREENIGING TOT BEOEFENING EN TOT VERSPREIDING VAN
DE KENNIS DER GESCHIEDENIS VAN UTRECHT EN OMSTREKEN

1 SEPTEMBER
1940

ONDER REDACTIE VAN:
G. A. EVERS

15^e JAARGANG
N° 9

UITGAVE DER VEREENIGING. ADRES: VAN SPEIJKSTRAAT 20

UTRECHTSCH E OVERLEVERINGEN.

XVII. Het heilige kruis ten hemel, 1305.

In een door den Utrechtschen oudheidkundige Aernout van Buchell (1565—1641) omstreeks 1600 samengesteld handschrift, dat thans in het gemeente-archief wordt bewaard, staan vrijwel alle merkwaardigheden beschreven en voor 't meerendeel ook afge- teekend, die in zijn tijd nog in de Utrechtsche kerken en kloosters te zien waren ¹⁾. Bij de beschrijving van de parochiekerk van St. Jacob vermeldt Van Buchell onbekende bijzonderheden van een overigens uit kronieken wel bekend voorval, die nergens anders beschreven staan.

„Int choir van dese kerck”, schreef Van Buchell, „hangt noch een oudt geschildert tafereel aende zuytsijde, waer inne de schilderje bijcans vergaen is, vuyt druckende de victorie der borgeren van Utrecht tegens die van Lichtenberch, die de stad hadden (lees: waren) ontseyt; men siet 2 troupen gewapende mannen na het oudt fatsoen ende bij de eene staet een sijn sweert treckende bij den standert van Lichtenberch, sijnde 3 goude lelien in een velt van keel.”

Van Buchell voegde een nadere verklaring aan deze beschrijving toe, die hij aan een in het Latijn geschreven „oude genealogie van de Renessen” had ontleend en waarvan de vertaling luidt:

„Te vermelden is dat, toen genoemde Jacobus van Lichtenberch een vijand van de stad Utrecht was geworden, begeerende de Utrechtsche burgers gewapender hand aan te vallen, Jezus in de lucht is verschenen, hangend aan het kruis, boven de hoofden der Utrechtenaren, tengevolge waarvan de Lichtenbergers verschrikt, verslagen en op de vlucht gedreven zijn, zoodat heer Jacobus zelf met groot gevaar ontkomen is; de Utrechtenaren echter zijn met ontplooiden en wapperende vaandels onder de grootste vreugde en triumf ongedeerd in de stad teruggekeerd; deze oorlog was gevoerd in het jaar 1305. Het is mogelijk dat het aantal der Lichtenbergers verreweg het grootste was.”

* * *

Uit de zgn. Divisiechroniek blijkt, dat Guy van Avesnes, die van 1301 tot 1317 bisschop van Utrecht was, bij zijn pogingen om zijn

broer Jan II, graaf van Holland, te hulp te komen, in Maart 1304 was gevangen genomen. Hij was met een leger naar Zeeland getrokken, met de bedoeling de Hollanders, die door het Vlaamsche leger te Zierikzee waren ingesloten, te ontzetten, doch werd op Duiveland verpletterend verslagen.

In dien tijd bestonden te Utrecht twee partijen, die der patriciërs onder leiding van Jacob van Lichtenberch en die der burgers (gilden) onder aanvoering van Lambrecht Frese of de Vriese, welke voortdurend om de leiding der stadszaken streden. „Maer verhoorende dat haren bisschop gevangen was, maecten sij vrede met malcanderen, ende beloefden met eede malcanderen getrou te wesen, ende die stadt te bewaren ende te onderhouden in goeden state ende vrede, totter tijt dat haren bisschop vander vangenisse ontslegen ware, maer dat gheloove worde niet lange gehouden vander eender partijen, want heer Gherrit Bruken Ridder, worde voor zijn eygen deure geslagen, ende doe gingen die dootslaghers voort ende vingen heer Jacob van Lichtenburch, ende heer Willem van Roodenburch Ridderen zijn broeder, ende heer Willems soon, ende heer Warner Ridder, ende settense gevanghen in Vreesenburch ²⁾, ende corts daer na hebben sij genomen heer Jacob van Lichtenburch ende heer Werner Ridder, ende brochtense inder middernacht op S. Catrinen plaets ³⁾ ende sloegense doot, ende mits desen is daer veel quaets opgestaen ende nagevolcht van dootslagen ende andere misvallen die daer na in der stadt geschieden” ⁴⁾.

Nadat ook Utrecht door de Vlamingen onder Jan van Renesse ingenomen en bezet was, kwam het stadsbestuur geheel aan de gilden, en na zijne bevrijding en terugkeer in 1305, toen de stad weer door de Vlamingen verlaten was, werd deze regeling door bisschop Guy, die vroeger meer aan de zijde der Lichtenbergers gestaan had, erkend.

„Ontrent deser selver tijdt”, vervolgt de Divisiechroniek, „worde heere Jacob van Lichtenburch, heere Jacobs soon van Lichtenburch die verslagen was als voorsz. is, gebannen wter stadt van Wtrecht, waerom heere Jacob met eenighe zijne vrienden ende medehulperen van Vianen op S. Martijns avont (10 November) inden winter, eenige burgers wter stadt van Wtrecht die om provande getogen waren, snellicken vervolcht van Amersvoort tot Jufaes toe, in meeninghe die te vangen ende doot te slaen, maer die burgers weerden hen vromelicken dat sij ongheschadicht wt zijnen handen weder in die stadt quamen, ende des jaers daer aen als die burgers ter mercten trecken souden om haer comenscappe te doen, heeft hij se weder verlaecht om te bevechten, maer die burgers stelden hen ter weer ende hebben hem verwonnen bij die brugge te Jufaes, ende die burghers quamen met grooter eeren ongeschent weder in die stadt van Wtrecht” ⁵⁾.

Hoe gespannen de verhoudingen en onveilig de toestanden toen in Het Sticht waren, toonen verschillende documenten. Noodig was het soms een wapenstilstand aan te gaan, om het verkeer in het bisdom mogelijk te maken. Zoo sloten de met Jacob van Lichtenberch verbannen edelen en hun helpers den 26sten April 1305 een bestand met de stad Utrecht, dat tot en met 13 Juni d.a.v. duurde, waarbij zij overeenkwamen kooplieden en landbouwers ongemoeid te laten. Slechts een strijd tusschen twee vijanden, die elkaar toevallig ontmoetten, zou gedurende dien tijd geoorloofd zijn ⁶⁾.

* * *

De miraculeuze verschijning van het heilige kruis aan den avondhemel van den 10den November 1305 was in 1383 aanleiding tot de stichting van een heilige kruisbroederschap in de parochiekerk van St. Jacob. Haar fundatiebrief werd in 1488 vernieuwd ⁷⁾ en ze werd in 1511 door bisschop Frederik van Baden bevestigd ⁸⁾. Ze werd aan het altaar in de heilige kruiskapel, het nog ten zuiden van het hoofdkoor gelegen nevenkoor, gevestigd. Misschien is die kapel omstreeks denzelfden tijd, toen de kerk aanzienlijke veranderingen en vergrootingen onderging, gebouwd.

„De broederschap omvatte, althans bij hare hernieuwing in 1488, zestig broeders en veertig zusters en werd bestuurd door twee procurators, van wie er jaarlijks één aftrad. Op den refectiedag (zondag na crucis exaltacio = 14 September) offerde de broederschap twee „tortisen” (grootte waskaarsen), waarbij de stad Utrecht ter gedachtenis van het kruiswonder een derde voegde, en iedere broeder of zuster een waskaars op het broederschapsaltaar, waar een zingende mis werd opgedragen, waarna de maaltijd plaats had, met de keus van den procurator en het afleggen der rekening; 's avonds werd de vigilie gezongen en den volgenden dag de zielmis voor de overleden leden der broederschap opgedragen. Bij het overlijden van een lid werden door de broederschap verschillende kerkdiensten verricht. Elken maandagmorgen werd door de pastoors een zielmis opgedragen, terwijl des vrijdagmorgens een mis van het heilige kruis werd opgedragen, die des avonds gevolgd werd door de uitvoering van „een eerlic liet van den H. Cruus”. Ieder lid moest verder dagelijks drie pater nosters en drie ave Marias lezen voor de zielen der doode broeders en zusters” ⁹⁾.

* * *

Ook in de Buur-, St. Nicolaas- en St. Geertruidakerk waren heilige kruisbroedersschappen gevestigd, die vermoedelijk alle in lateren tijd en om andere redenen dan het mirakel van 1305 gesticht zijn. Slechts van die in de Geertekerk is stichtingsjaar (1477) en werkwijze bekend.

In het begin van den hervormingstijd, toen haar hoofddoel onmogelijk was geworden, hielden deze en de vele andere broederschappen op te bestaan, en gaf het stadsbestuur allengs een andere bestemming aan hare bezittingen. De laatste rekening van de heilige kruisbroederschap in de Jacobiekerk loopt over het verenigingsjaar 1606/1607. E.

1) A. Buchelius, *Monumenta passim in templis ac monasteriis Trajectinae urbis atque agri inventa*. (Bibliotheek over Utrecht S. 593**). Blad 96 b.

2) Fresenburch, het stamhuis der Frese's bij de Jansbrug aan de Oudegracht, thans no. 113. Zie: S. Muller Fz., *Oude huizen te Utrecht*. Utrecht, 1911. Blz. 13—15.

3) Het Catharijneveld, waar het St. Catharijneklooster in 1528 voor het kasteel Vredenburg moest plaats maken. Zie: N. van der Monde, *Geschied- en oudheidkundige beschrijving ... der stad Utrecht*. Dl. II. Utrecht 1845. Blz. 307—380.

4) Die cronycke van Hollant, Zeelandt ende Vrieslant ... [Door Corn. Aur. Gaudanus van Lopsen]. Leiden, 1517. Divisie XXI, cap. 15 (blad 191b—192a).

5) Alsvoren. Divisie XXI, cap. 24 (blad 194b—195a).

6) Regesten van oorkonden betreffende de bisschoppen van Utrecht, verzameld door J. W. Berkelbach van der Sprenkel. (Werken uitgeg. door het Historisch genootschap 3de serie no. 66). Utrecht, 1937. No. 52 (blz. 19). Vgl. ook no. 56 en 91 (blz. 21—22 en 35—37).

7) Raads dagelijks boek 1519—1524, achterin. De vernieuwde fundatiebrief is afgedrukt bij: A. Matthaeus, *De nobilitate ... Amsterdam en Leiden, 1686*. Blz. 576—581.

8) Th. H. F. van Riemsdijk, *Geschiedenis van de kerspelkerk van St. Jacob te Utrecht*. Leiden, 1882. Blz. 57—61 en 178.

9) S. Muller Fz., *Catalogussen van de bij het stads-archief bewaarde archieven*. Afd. I. Utrecht, 1913. Blz. 42—43.

KLEINE MEDEDEELINGEN.

Het Viradecdis-altaar uit Vechten.

— Het inschrift van de altaarsteen uit Vechten, waaraan prof. Wagenvoort steun ontleende voor zijne veronderstelling, dat de in het jaar 69 tusschen de Batavieren en Romeinen geleverde slag bij Vechten plaats gevonden kan hebben (zie dit Maandblad blz. 28—30), moet naar de meening van prof. dr. A. G. Roos te Groningen op andere wijze verklaard worden. Door vergelijking met de inschriften der op elders gevonden steenen van overeenkomstige trekking, komt de hoogleeraar tot de slotsom, dat de door hem gegeven interpretatie uitsluit, „dat de wijding aan Viradecdis in verband zou staan met de oorlogsgebeurtenissen van 69 n. C. Wagenvoort vermoedde

dit, omdat zoowel in Tacitus' beschrijving van den door Civilis gewonnen slag als op den steen gesproken wordt van Tongeren en van schippers. De in Fectio consisteerende cives Tungri der inscriptie kunnen echter onmogelijk met de Tungrorum cohors van den veldslag geïdentificeerd worden. Dat verbiedt de uitdrukking consistere, die nooit gebruikt wordt van een troepenafdeeling, die op eene plaats in garnizoen ligt of er vertoeft. Bovendien zouden de soldaten der tot Civilis overgelopen cohorte, indien zij den steen hadden opgericht, zich niet eenvoudig „cives Tungri” hebben genoemd, want daaruit zou iemand, die de inscriptie las, nooit hebben kunnen opmaken, dat juist zij het altaar had-

den gewijd. En evenmin kunnen de „nautae” der inscriptie geïdentificeerd worden met de „remiges e Batavis”, die volgens Tacitus tijdens den slag van de Romeinen afvielen, want remiges is niet hetzelfde als nautae. Over nautae spreekt Tacitus ook in zijne beschrijving van den slag, maar deze, d. w. z. de schippers, het eigenlijke scheepsvolk, bleven volgens hem, evenals de scheepssoldaten, — deze beide categoriën zullen niet uit Bataven hebben bestaan —, juist aan de Romeinen trouw . . . De „nautae” hadden dus waarlijk geen reden, om na de nederlaag der Romeinen, die ook hun nederlaag was en waarbij, volgens Tacitus, verscheidene van hen door de Bataafsche roeiers gedood werden, samen met de afgevallene cohorte der Tungri een altaar op te richten! Overigens zou ook van de roeiers, indien die in de inscriptie bedoeld waren, niet gezegd kunnen zijn: „qui Fectione consistunt”.

„Wanneer”, zooals volgens prof. Roos duidelijk is, „de steen uit Vechten niets met den opstand der Bataven te maken heeft, wat is hij dan? Een gelofte-altaar, dat door een aantal te Fectio gevestigde niet-Bataven, die daar met handel en schipperij hun brood verdienden en in twee collegia — of wellicht in één gemeenschappelijk collegium — georganiseerd waren, in tijd van vrede voor een godin, die althans bij een gedeelte van hen groote vereering genoot, om eene ons onbekende reden is opgericht. Wij hebben dus eene inscriptie vóór ons, zooals er ontelbare in het Romenische rijk gevonden zijn. Heeft zij daarom minder waarde voor de geschiedenis van ons land, dan het geval zou zijn, indien Wagenvoort's vermoeden juist ware? In geen deele, want zij leert ons,

dat in de tweede helft der eerste eeuw onzer jaartelling . . . Vechten een belangrijke handelsplaats was, waar kooplieden en schippers, afkomstig van buiten het Bataafsche land, in voldoende getale om collegia te kunnen vormen, woonachtig waren.”

In een naschrift, dat op dit opstel aansluit, teekent prof. Wagenvoort aan, dat het verband tusschen de inscriptie en de Tacitus-plaats door hem uitdrukkelijk als hypothese, niet als een bewezen feit is gesteld. Die veronderstelling heeft echter belangstelling en van bevoegde zijde ook aanvankelijke instemming gevonden en is dus als bruikbare werkhypothese erkend.

Prof. W. gaat dan op de verschillende door prof. Roos aangevoerde argumenten in, bepaalt zich niet uitsluitend tot weerlegging van diens zienswijze, doch voert tevens nieuwe gegevens aan, om de juistheid van zijn inzicht aannemelijk te maken. Belangwekkend vooral is het slot van zijn betoog:

„De inscriptie zou bewijzen, dat Vechten toentertijd „een belangrijke handelsplaats” was. In de Mnemosyne zal ik op dit punt dieper ingaan; hier zij alleen vastgesteld, dat wij daarvoor noch uit de bronnen noch door de opgravingen een zweem van bewijs hebben, zoodat deze hypothese enkel op de inscriptie steunt, terwijl de door mij voorgedragene (toegegeven: verder reikende) zich althans ook op Tacitus baseert. Mocht eens blijken, dat Vechten reeds eenige decennien na de vestiging van een Romeinsche legerplaats tot een belangrijke handelsplaats was uitgegroeid, waar men niet alleen een collegium peregrinorum, maar zelfs een afzonderlijke Tongersche vereeniging verwachten mocht, dan zal ik mijn

onderstelling, die ik niet vertroetel, met aanmerkelijk meer reserve beschouwen dan ik nu reeds doe. Vooralsnog blijf ik hopen, dat zij als hypothese aannemelijk schijnen zal."

De hier aangehaalde opstellen komen voor in *Mnemosyne* s. III, vol. VIII (1940), blz. 244—249 en 250—254, verkort in *Hermeneus* XII (1940), blz. 96—98 en 98—100. E.

Kardinalen met utrechtsche wapens.

— Tot de nieuwtjes, die de, veel in het buitenland verblijvende Utrechenaar, Johannes de Wit op 13 Januari 1622 uit Rome aan zijn vriend mr. Aernout van Buchell te Utrecht schreef, behoorde de creatie van twee kardinalen, een mededeeling, die de schrijver mogelijk niet gedaan zou hebben, indien hij ze niet als aanloop had kunnen gebruiken voor iets, dat van Buchell vermoedelijk meer geïnteresseerd heeft, n.l. dat de beide nieuwe kardinalen utrechtsche wapens voerden, de een zelfs dat van de stad. De passage, waarin de Wit zijn mededeeling doet, luidt vertaald als volgt:

„Op 23 Juli zijn onder de gepurperden opgenomen en met den kardinaalshoed begiftigd Lucio Sanseverino, aartsbisschop van Salerno en Marcantonio Gozzadini, prothonotarius apostolicus, verstandige en geleerde mannen. Maar wat uw verwondering zal wekken, is dit: de een, n.l. Gozzadini, voert als familiewapen het wapen van onze stad Utrecht en de ander het wapen van de Taetsen van Amerongen. Ik heb niet kunnen uitvisschen, waar dit vandaan komt, daar er toch door naam of geboorteplaats geen enkele band of overeenkomst bestaat. Deze is n.l. uit Napels, gene uit Bologne afkomstig. Als gij de oorzaak soms kunt gissen, laat het me dan

weten". (Zes brieven van Joh. de Wit aan A. van Buchel, medeged. door Dr. A. Hulshof en Dr. P. S. Breuning, in: *Bijdr. en med. Hist. genootschap* 1940, 85).

Het utrechtsche stadswapen was toentertijd reeds hetzelfde als tegenwoordig, n.l. schuin gedeeld in een wit en een rood veld zonder eenige wapenfiguur. In 1537 was op bevel van Karel V de voorstelling van St. Maarten, die van ouds het witte veld sierde, daaruit verwijderd. Indien in het italiaansche wapen de St. Maartensfiguur voorkwam, zou de Wit dat zeker vermeld hebben. Rest dus de mededeeling, dat het familiewapen dezelfde heraldisch vreemde en „leelijke" aanblik bood als het kale utrechtsche stadswapen.

Het wapen Taets van Amerongen bestaat uit een wit (zilver) veld, beladen met een breeden rooden balk. Dit zeer eenvoudige wapen liep gemakkelijk kans ergens ter wereld een dubbelganger te hebben. En hetzelfde is vermoedelijk het geval geweest met het stadswapen. Dat twee italiaansche kardinalen in de 17e eeuw „utrechtsche" wapens voerden, zal wel niet anders dan toeval zijn. Al blijft het, vooral voor op heraldiek beluste geesten als van Buchell en vele van zijn tijdgenooten waren, een merkwaardig toeval. C.

De Grieksche studie aan de Utrechtsche hoogeschool. — Aan de Nijmeegsche universiteit verwierf 9 Juli 1.1. de heer J. G. Gerretzen den doctorstitel op het proefschrift: *Schola Hemsthusiana. De herleving der Grieksche studiën aan de Nederlandsche universiteiten in de achttiende eeuw van Perizonius tot en met Valckenaer*. Het bevat o.m. ook belangwekkende be-

schouwingen over de acht hoogleeraren, die gedurende de 17de en 18de eeuw de Grieksche taal- en letterkunde aan de Utrechtsche hoogeschool hebben gedoceerd.

Tiberius Hemsterhuis (1685—1766) was na zijn studiën te Groningen en te Leiden achtereenvolgens hoogleeraar te Amsterdam, Franeker en Leiden, en wist een wetenschappelijke grondslag aan de hier te lande in verval geraakte studie van het Grieksch te geven. Door zijn toedoen ging ze een belangrijk onderdeel van de Nederlandsche cultuur vormen.

In het eerste hoofdstuk behandelt de schr. „de Grieksche studiën vóór Hemsterhuis” en beschrijft daarin de beteekenis van J. G. Graevius en P. Burman, die van 1661 tot 1703 en van 1696 tot 1715 te Utrecht hebben gedoceerd. Het derde hoofdstuk gaat over „de Grieksche studiën tijdens Hemsterhuis” en geeft o.m. beschouwingen over K. A. Duker, 1716—1734, en P. Wesseling, 1735—1764, waarvan de laatste gedurende een zestal jaren een collega van H. te Franeker was. Onder „de tweede periode der schola Hemsterhusiana”, worden als H.'s leerling C. Segaar, 1766—1803, en als Wesselings leerlingen M. Tydeman, 1766—1787, R. M. van Goens, 1766—1776, en „buiten de schola Hemsterhusiana” Chr. Saxe, 1753—1803, genoemd.

Aan het slot, op blz. 369—383, zegt de schr. dan in een samenvatting, dat „de invloed der schola het eerst merkbaar is geworden in Utrecht, waar in 1716 een afzonderlijke leerstoel voor het Grieksch was opgericht. Deze werd ingenomen door Duker... Zijn opvolger Wesseling, hoewel oorspronkelijk anders georiënteerd, is geheel onder H.'s invloed gekomen.

„Na den dood van Wesseling (1764) en Hemsterhuis (1766) werden hun plaatsen door hun leerlingen bezet. Hiermede neemt de tweede periode der schola H. een aanvang, die men het Hellenistisch tijdperk der Grieksche studiën zou kunnen noemen. De herleeft studie der Grieksche cultuur begint thans over een uitgestrekt gebied bevruchtend te werken, maar ten koste van zich zelf. De meeste hoogleeraren in het Grieksch hebben in dezen tijd hun ambt voor een anderen werkring verwisseld, maar hun Grieksche vorming heeft ook op hun nieuwe functie haar stempel gedrukt...

„In Utrecht werd Wesseling opgevolgd door Segaar, die het Grieksch opvatte als taalstudie voor a.s. predikanten en zelf ten slotte naar de theologische faculteit is overgegaan...

„De juridische vakken van den universeelen Wesseling werden in 1706 overgenomen door zijn leerling Tydeman, op dat oogenblik prof. in het Grieksch te Harderwijk... Bij hem staan Maatschappij en Staat vooraan; het doel der humanioria, door hem litterae elegantes genoemd, is innemende omgangsvormen te kweken en goede burgers, hetgeen een staatsbelang is...

„Ook van Goens, in 1766 buitengewoon hoogleeraar in het Grieksch te Utrecht, was een leerling van Wesseling... Hij past geheel in de ontwikkeling der schola H., die voortdurend op het natuurlijke en ongekunstelde in den stijl gewezen heeft en de schoolsche eloquentia van het Latijn heeft bestreden. Hetgeen echter van Goens van zijn tijdgenooten onderscheidt, is zijn radicalisme. Door zijn heftig karakter, dat geen compromis verdroeg, is hij in conflict gekomen

met zijn omgeving, ofschoon daar gevoel voor den natuurlijke eenvoud en liefde voor eigen taal en letteren reeds langzaam groeiende was. Ook was hij meer literator dan zijn medestanders, die meer aan taalstudie dachten... Zoo is de invloed van van Goens, die ontegenzeggelijk geniaal van aanleg, doch grillig en onbeheerst was, niet groot geweest. Sedert 1766 is hij trouwens ook voor de wetenschap verloren en door de politiek in beslag genomen...

„Er kan over getwist worden of Saxe, sedert 1755 prof. in de antiquiteiten en litt. hum. te Utrecht, wel tot de hoogleeraren in het Grieksch gerekend kan worden. Hij heeft hier echter een plaats gevonden om de beteekenis van H.'s school in het geestesleven der achttiende eeuw door een tegenstelling nog beter te laten

uitkomen. Saxe was een vreemdeling door afkomst en geesteshouding. De taak en de omvang der philologie is bij Saxe zeer eng begrensd en de encyclopedische opvatting der schola H. heeft hij niet begrepen, wijl hij deze verwarde met de methode der encyclopedische lexica, ... die volgens hem tot oppervlakkigheid en geleerd-doenerij leiden. Zoo was hij bijna overal tegen, tegen studie der moedertaal, tegen critiek op de overlevering der oudheid en tegen onderwijs in de vaderlandsche geschiedenis uit vrees, dat deze de oude geschiedenis zou verdringen. Ook spotte hij met een wetenschap, die in een minimum van tijd goede staatsburgers en staatslieden wilde „gaar koken“. In zijn eigen werk verraaft hij groote belesenheid en veel eruditie, doch weinig kritisch, zelfstandig oordeel.” E.

BOEKAANKONDIGING.

Lien de Vries, *Langs Nederlands folklore en sagen*. Literatuurgidsje voor volkskunde, sagen en legenden in Nederland. [Amsterdam, 1938]. (182 blzn. met afbn.). 8°.

In den 8sten jaargang (1933, blz. 96) van dit Maandblad is de eerste druk van dit aardige boekje, dat in 1931 onder den titel: *Over Hollands verleden*, het licht zag, aangekondigd. De tekst, die op Utrecht betrekking heeft (blz. 102—106) is een weinig aangevuld en de literatuurlijst is uitgebreid. Die lijst is onderverdeeld in Folklore: boeken en tijdschriftartikelen van algemeenen aard en volgens de plaatsen: Romans, verzen, tooneel enz.; Sagen en legenden, ook weer volgens de plaatsen. Volledig, wat het voornaamste betreft, is die lijst echter niet, en ze zou voor een boekje, dat zich

als literatuurgidsje aandient, vooral nu het een tweeden druk geldt, ook wel wat meer actueel kunnen zijn. Er staan b.v.b. oude boeken in aangekondigd (v. d. Bergh; Wolff), die moeilijk meer te raadplegen zijn en waarvan de daaruit aangehaalde verhalen reeds in nieuwere en zeker niet slechteren vorm herdrukt zijn.

Deze opmerking heeft echter allerminst de bedoeling, om de waarde van het boekje als inleiding tot de kennis en het begrip van den Nederlandschen volksaard in verdenking te brengen. Ongetwijfeld zal de raadpleging er toe bijdragen, om bij de Hollandsche jongens en meisjes, die langs de jeugherbergen door Nederland trekken, „warme liefde voor het eigene, met een gezonde belangstelling voor het verleden, voor wat bestaat en voor wat groeit“ aan te wakkeren. E.